

Анатолій НОВИКОВ, д-р філол. наук, проф.

ORCID ID: 000-0001-5158-960X

e-mail: anatoliy14208@ukr.net

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка, Глухів, Україна

ЖІНКИ В ЖИТТІ МАРКА КРОПИВНИЦЬКОГО

У статті досліджено дискурс стосунків Марка Кропивницького з жінками, передусім із рідними та коханими. Серед них – мати, мачуха, перша й друга дружини, а також кілька інших представниць прекрасної статі, зокрема Антоніна Маркович, Марія Старицька та інші. Зауважено, що мати митця, Капітоліна Іванівна, була позашлюбною донькою панночки й офіцера, який загинув на війні ще до її народження. Через це дівчинку передали на виховання в родину колишнього кріпака Івана Дубровинського. Примітно, що у драматурга склалися напружені стосунки з матір'ю. Це зумовлено тим, що в дитинстві вона завдала йому серйозної психологічної травми, покинувши сім'ю заради гусарського офіцера. Акцентовано, що мачуха М. Кропивницького, Явдоха Петлішенко, не приділяла належної уваги дітям свого чоловіка, а батько часто був відсутній через службові справи. Відтак малий Марко разом із сестрою нерідко ночував у когось із кріпаків.

Наголошено, що перша дружина М. Кропивницького, Олександра Вукотич, була молодшою за нього на десять років, мала привабливу зовнішність і залюбки брала участь разом із ним в аматорських виставах. Однак їхній шлюб був нетривалим (1868–1880), оскільки Олександра померла від дифтериту після дванадцяти років подружнього життя, залишивши сорокарічного чоловіка з двома малолітніми дітьми.

Підкреслено, що наступною обраницею митця могла стати двадцятишестирічна полтавка Антоніна Маркович. Їхній роман розвивався переважно у форматі листування впродовж трьох місяців – від жовтня 1880 р. до січня 1881 р. Уже ширилися чутки про їхнє скоре одруження, однак з невідомих причин цього не сталося. Також зауважено, що влітку 1883 р. у М. Кропивницького був нетривалий роман із сімнадцятирічною Марією, старшою донькою Михайла Старицького. Проте стосунки не склалися, ймовірно, через відмову її

батька, який не бажав, щоб юна донька пов'язала свою долю з набагато старшим чоловіком.

У розвідці зазначено, що другою дружиною М. Кропивницького стала двадцятидев'ятирічна лікарка Надія Гладуценко, з якою він познайомився 1887 р. під час гастролей своєї трупи в Петербурзі. Майже все її подружнє життя з драматургом минуло на Харківщині, у садибі чоловіка на хуторі Затишок, де головними заняттями Надії були виховання дітей та лікарська практика, здебільшого на волонтерських засадах.

У висновках підсумовано, що відомості про жінок, з якими контактував М. Кропивницький, допомагають сформувати більш цілісне уявлення про нього як особистість і митця.

Ключові слова: *мати, мачуха, Олександра Вукотич, Антоніна Маркович, Марія Старицька, друга дружина.*

Постановка проблеми. У травні 2025 р. виповнилося 185 років від дня народження відомого українського драматурга, актора, режисера й засновника національного професійного театру на теренах Наддніпрянщини Марка Кропивницького. Його пращури походили з багатого і впливового шляхетського роду, який веде свій початок щонайменше з другої половини XIV ст., тобто з доби Великого князівства Литовського. Проте з часом рід збіднів, а після приєднання наприкінці XVIII ст. Поділля, де жили предки драматурга, до Російської імперії дід митця хоч і вважався дворянином, однак мав довести свою належність до цього стану. Відтак батько його змушений був заробляти на життя власною працею – служив управителем поміщицькими маєтками. Тож майже відразу після закінчення Бобринецької повітової школи 1856 р. неповнолітній Марко почав служити дрібним канцеляристом, віддаючи весь вільний час аматорським виставам, а з 1871 р. перейшов на професійну сцену.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти літературної й театральної діяльності Марка Кропивницького досліджували Максим Киричок ("П'єса М. Л. Кропивницького "Дай серцеві волю, заведе у неволю" в українському літературному і театральному контексті другої половини XIX століття"), Петро Киричок ("Марко Кропивницький і театральне мистецтво Криму"), Лариса Мороз ("Комедія чи

трагікомедія? (З творчого досвіду Марка Кропивницького")), Ростислав Пилипчук ("Історія українського театру" (від витоків до кінця XIX ст.)). Більш системно творчий доробок митця вивчався автором цієї розвідки, зокрема у докторській дисертації та низці монографій і статей, присвячених його спадщині ("Художній універсам Марка Кропивницького", "Учитель корифеїв: життя Марка Кропивницького" тощо) Водночас заявлена тема в жодній праці досі не розглядалася як окрема завершена студія.

Мета статті – представити тему жінки в житті Марка Кропивницького як окрему, цілісну наукову розвідку.

Виклад основного матеріалу. Упродовж життя Марко Кропивницький зустрічав чимало жінок, з якими його пов'язували різні стосунки – родинні, дружні чи романтичні. Почати логічно з матері – Капітоліни Іванівни. Точна дата її народження невідома. Відомо лише, що в червні 1901 р., коли вона померла, їй, за словами драматурга, було повних 83 роки (Кропивницький, 1960, с. 152). Однак його син Володимир зауважував: "Гадаю, що вік указано не зовсім вірно... Цілком імовірно, що на момент смерті бабусі було не більше як 81 рік" (Кропивницький, 1968, с. 72). Отже, народилася Капітоліна приблизно між 1818 та 1820 рр.

Не менш заплутаним є й питання походження Капітоліни Іванівни. У своїх мемуарах Марко Кропивницький зазначає, що його мати виховувалася в родині колезького реєстратора Івана Андрійовича Дубровинського, який "служив по панах капельмейстером" (Кропивницький, 1960, с. 151). Проте ця сім'я не була її рідною. Насправді батьками дівчинки були "поміщиця, панна Л-цька" та офіцер, який пообіцяв одружитися з нею після повернення з походу, але загинув на війні. Названим же батьком дитини став утікач-кріпак із Ярославської губернії, який служив музикантом у кріпацькому оркестрі.

Із цим чоловіком так само пов'язана романтична історія: у нього закохалася донька поміщика і, завагітнівши, щоб урятувати коханого від жорстокої кари, ублагала капельмейстера батькового оркестру Івана Дубровинського, який був уже на божій дорозі ("в останнім градусі чахотки"), віддати її коханому

свої документи (Кропивницький, 1960, с. 152). З цими документами утікач подався до Херсонської губернії, де став працювати капельмейстером. Проте один із місцевих поміщиків помітив, що він зовсім не володіє українською мовою, хоча видає себе за місцевого. Під тиском фактів музикант був змушений зізнатися, ким є насправді. Поміщик погодився не видавати його за умови, що той одружиться з його коханкою-кріпачкою, від якої від нього вже був син, а також удочерить дівчинку – дитину від доньки цього ж поміщика. Окрім того, він пообіцяв звільнити майбутню дружину музиканта з кріпацтва та дати за нею щедрий посаг. Саме цією дівчинкою і була майбутня мати Марка Кропивницького.

У сім'ї, крім двох прийомних дітей, народилося ще шестеро – п'ять синів і дочка. Проте життя з жінкою, яку він не кохав, не склалося, і новоспечений капельмейстер почав сильно пиячити. П'яний він часто розганяв родину по стайнях, горищах, селянських хатах. Найбільше страждали прийомні діти: "він часто бив їх різками". Саме за цим заняттям Лука Кропивницький – батько драматурга – одного разу застав Дубровинського, коли почув на подвір'ї "страшенний крик і гвалт" (Кропивницький, 1960, с. 152–153). Лука заступився за дівчину, вона йому сподобалася, і через певний час вони побралися.

Ця незвичайна історія пізніше знайшла відображення у драмі Марка Кропивницького "Перед волею" (1899), де в центрі подій – енергійна панна Оріся, її батько-поміщик Аристарх Підгайний, кріпак-скрипаль Юрко, а також літній керівник оркестру Петро Діброва.

У молоді роки мати драматурга була дуже вродливою, але водночас і легковажною. Вона чудово співала, танцювала й володіла багатьма музичними інструментами – фортепіано, скрипкою, флейтою, гітарою, гусями та іншими. Її близькою подругою була княгиня Кантакузен, у садибі якої часто відбувалися гучні оргії. Одного разу, коли чоловіка не було вдома, Капітоліна Іванівна, узявши вузол, няньку й наймолодшого дворічного сина Володимира, кудись хутко поїхала у натачанці, запряженій четвіркою гнідих коней. Згодом з'ясувалося, що вона залишила сім'ю заради гусарського офіцера Рудзевича.

Марко запам'ятав випадок, який стався згодом у їхньому селі Катеринівці. Шинкар Лейзор Леймановський, вказуючи на двох пихатих жінок, сказав дітям: "Ото стоїть з попадею ваша маменька". Діти кинулися до неї, але вона відвернулася і мовила: "Візьміть від мене цих щенят" (Кропивницький, 1960, с. 160). Пізніше, коли Марко навчався в Бобринецькій повітовій школі, він часто бачився з матір'ю, яка тоді також жила у Бобринці. Вона навчала його, меншого сина Володимира та кількох чужих дівчат грі на музичних інструментах. "Дивувало мене те, — згадує драматург, — що мати з чужими дітьми обходилась далеко ласкавіш і лагідніш, ніж зо мною та з Володею; завжди була нас по руках, якщо не так держали руки або помилялися в нотах. <...> Чужим мати купувала гостинці і дарунки, а нам ніколи" (Кропивницький, 1960, с. 199).

На схилі літ Капітоліна Іванівна розшукала свого вже знаменитого сина у Харкові (очевидно, це сталося у 1889 р.) й залишилася в його сім'ї до кінця життя. Однак, як зазначає Володимир Кропивницький, у стосунках між батьком і бабусею завжди відчувалася напруга. "Глибока рана, заподіяна у дитинстві вразливій дитині, коли мати раптом залишила батька з двома маленькими дітьми, мабуть, ніколи не загоювалася!" (Кропивницький, 1968, с. 70).

Доречно дати характеристику і Марковій мачусі Явдосі Петлішенко, яку після втечі дружини Лука Іванович спершу найняв нянькою для своїх дітей, а згодом узяв за дружину, попередньо викупивши з кріпацтва. Стосунки ці, однак, лишалися неофіційними, оскільки перший шлюб драматургового батька залишався нерозірваним. Явдоха була класичною мачухою: щойно чоловік їхав на службу, вона разом із родичами влаштовувала вдома гучні п'яні застілля. Маркові ж та його сестрі діставалися переважно лайка та штурхани. Нерідко до цих оргій приєднувався й батько, і тоді діти, забуті дорослими на добу чи й більше, змушені були ночувати в оселі когось із кріпаків. Маркове "напівсирітство" вельми нагадує дитячі роки малого Тараса Шевченка.

Надзвичайно теплими були стосунки Марка з його старшою сестрою Ганною. Певно, це пояснюється тим, що вони разом

зростали і ділили між собою всі радощі й печалі. Відомо, що майже завжди, приїжджаючи до рідного краю, М. Кропивницький знаходив час відвідати сестру на хуторі поблизу Бобринця, де вона мешкала з чоловіком. Остання їхня зустріч відбулася наприкінці березня 1910 р., за місяць до смерті письменника. Тоді його племінник, син Ганни Луківни Микола Сочеванов, запросив дядька до Бобринця взяти участь у трьох українських виставах – "Наталці Полтавці", "Пошились у дурні" та "По ревізії" – разом із місцевими аматорами. Драматург скористався нагодою погостювати в рідної людини. "Брат і сестра багато говорили, згадували минуле, сміялись і плакали" (Кропивницький, 1968, с. 187).

Цікавими були й стосунки Марка Кропивницького з жінками, яких він кохав. У молоді роки представниць прекрасної статі приваблювала в ньому передусім імпозантна зовнішність, а згодом – і слава актора, режисера, драматурга та засновника ушлявленого театру корифеїв. Хоча сучасники залишили чимало спогадів про митця, описів його зовнішності збереглося небагато. Численні світлини дають певне уявлення про нього в різні роки. "Оскільки обличчя у Марка Лукича мало правильні крупні риси, – зауважує його син Володимир, – то воно було дуже фотогенічним, і батько завжди добре виходив на карточках. Але, зважаючи на рухомість його обличчя і багатство міміки, судити про схожість з ним фотографій можна тільки в тому разі, коли розглядати кілька різних карточок, коли вони одна одну доповнюють" (Кропивницький, 1968, с. 30).

Про Кропивницького в молоді роки згадує тернопільський журналіст і адвокат Євген Олесницький, якому в 1875 р., ще гімназистом, пощастило побувати на кількох виставах за участю митця. Він описав свої враження від ролі Хоми Кичатого ("Назар Стодоля"). І сам актор, і створений ним образ залишили в душі юнака глибокий слід. Олесницький бачив перед собою високого тридцятичотирирічного чоловіка міцної, проте не огрядної статури, з виразними рисами обличчя і "сильним звучним голосом". Кропивницький у його сприйнятті був утіленням чоловічої краси – саме такими він уявляв запорозьких козаків (Спогади..., 1990, с. 26).

Схожими барвами змальовує митця і його син: "Батько, – зауважує Володимир Кропивницький, – мав, по суті кажучи богатирську будову тіла і чудове здоров'я. На зріст трохи вищий середнього, широкий у плечах, правда, дещо повнущий, він складений був пропорціонально. При його солідній комплекції мав дуже легку ходу, хоча важив тоді більше семи пудів. <...> Риси обличчя у Марка Лукича були правильні. <...> Очі в нього були карі, волосся темно-шатеневе, недовге, зачісувалось завжди назад. <...> До самої смерті в батька не було й натяку на лисину" (Кропивницький, 1968, с. 29).

Спогади про своє чи не перше кохання залишив сам Кропивницький. Попри привабливу зовнішність, він тривалий час не міг зав'язати тривалих стосунків: особи протилежної статі фліртували з ним, але не бачили в ньому перспективного нареченого – дрібний чиновник без статків і кар'єрних можливостей. Згодом він зустрів Марію – дівчину з багатой родини, яка, здавалось, вирізнялась серед інших. Вони зустрічалися пів року, Марко бував у неї вдома, але вона лише гралася його почуттями і не давала жодної надії на одруження. Усвідомивши безперспективність цих стосунків, він різко їх обірвав.

Через дванадцять із половиною років, уже відомим актором, він зустрів Марію в Полтаві. Побачивши афішу з його прізвищем, вона запросила його в гості. Колишня його пасія вже була заміжня за викладачем військової гімназії й мала п'ятьох дітей. Попри це, вона була привітною і залюбки запрошувала Кропивницького за нагоди відвідувати її оселю (Кропивницький, 1960, с. 272–273).

Того ж, 1868 р., під час танців у бобринецькому клубі Марко познайомився з юною Олександрєю Вукотич. Це кохання було взаємним. Олександра була сиротою, але мала значний посаг: батьки залишили доньці чималі статки. Виховувала її тітка Марфа Зайковська, власниця розкішного будинку в Єлисаветграді (нині – меморіальний музей М. Кропивницького).

У записках Єлисаветградської Владимирської Богоматері церкви зазначено: "1868, мая 22-го первым браком сочетались жених, исправляющий должность письмоводителя Елисаветградского городского сиротского суда Марк Лукин сын Кропивницкий,

православный, 27-ми лет и невеста, дочь поручика Константина Вукотича Александра, православная, 17-ти лет. Обвенчал протоиерей Василий Демиденков".

У цих даних є неточність: 22 травня 1868 р. Кропивницькому було вже 28 років. Він характеризував свою першу дружину як велику філантропку: отриману у спадок землю вона продала колишнім батьковим кріпакам на найвигідніших умовах. Маючи гарну зовнішність (хоч і дещо огрядну фігуру), невисокого зросту, Олександра успішно грала в аматорських виставах, виконуючи в українських та російських водевілях ролі субреток, зокрема, Галі ("Бувальщина" А. Велісовського), Прісіньки ("Шельменко-денщик" Г. Квітки-Основ'яненка), Марії Антонівни ("Ревизор" М. Гоголя) та ін. (Кропивницький, 1960, с. 223).

На жаль, шлюб тривав лише близько дванадцяти років. На початку 1880 р. Олександра раптово померла від дифтериту, заразившись від чужої дитини, якою опікувалася. Після її смерті в митця залишилися двоє малих дітей – п'ятирічна Маруся і десятирічний прийомний син Костянтин. Згодом основні риси характеру першої дружини драматурга знайшли втілення в образі головної героїні його драми "Олеся" (1891).

Намагаючись якось улаштувати сімейне життя, восени 1880 р. Кропивницький зав'язує стосунки з Антоніною Маркович – сестрою письменника Дмитра Марковича. Йому тоді було сорок, їй – двадцять шість. Позналилися вони, ймовірно, під час поїздки митця до Полтави для участі в місцевому аматорському гуртку. Про цей роман свідчать тринадцять листів драматурга. У них він навіть викладає свою біографію, що є свідченням серйозності його намірів. Серед полтавців уже ширилися чутки про близьке весілля, але листи дедалі частіше засвідчують сумніви Марка щодо спільного майбутнього. В останньому збереженому листі (12 січня 1881 р.) він, по суті, наголошує на своїй неспроможності забезпечити родину: "Ми обоє добре знаємо, що статки – це один із головних чинників, на яких тримається добробут і спокій сімейного життя; ми добре усвідомлюємо, що таке статки: 2000 р. на рік – це не статки, а підмога до статків. <...> Я не здатний накопичувати кошти на чорний день, хоча знаю, що він мене не омине. <...> Подумайте про це добре!"

(Кропивницький, 1960, с. 318). Остаточне розставання, очевидно, сталося під час особистої зустрічі на початку 1881 р.

Менше відомо про роман Кропивницького з сімнадцятирічною Марією – старшою донькою Михайла Старицького. Їхні стосунки, ймовірно, почалися в липні 1883 р., коли митець приїхав до Києва, щоб вирішити формальності з передачею керування своєю трупю Старицькому. Щойно створений український театр мав великий успіх, а його засновник був у розквіті сил, тож привертав увагу багатьох молодих дівчат – у тому числі й дочок Старицького. За однією версією (її дотримується Юрій Хорунжий у своєму романі "Садовський садить сад – з Марією і без"), батьки дозволили донці самій вирішувати свою долю, і вона, добре подумавши, відмовила набагато старшому за неї жениху. Хорунжий цю сцену описує так:

"Ситуація делікатна. Аби покінчити з цим, Старицький поклав руки на плечі Кропивницькому.

– Ми свої дочки не неволимо. Як вона захоче, так і буде. Можливо, вона і справді знайде своє щастя з вами. Спитайте самі в неї. <...>

Але Маруся – твердий камінчик. Віддавала належне талантові "жениха", але виявилася розсудливою не по роках. Середульша чотирнадцятилітня Люда картала її: "Якби такий чоловік посватався до мене, я б і секунди не думала!". – Зачекай, підрости трохи, може, і до тебе зашле сватів! А я не збираюся зав'язувати собі світ... Збираюся на Бестужевські жіночі курси, слава Богу, домостроевщина не в моді. Я хочу вчитися!" (Хорунжий, 2006, с. 18).

За іншою версією, на нашу думку більш достовірною, М. Кропивницькому в чемній формі відмовив сам М. Старицький, а донька його дуже страждала і після цього вже ніколи не вийшла заміж.

Ще однією пасією М. Кропивницького була акторка його трупи Лідія Квітка (Тимківська). Роман закінчився народженням сина Павла, якого Кропивницький визнав, познайомив з молодшими своїми дітьми, котрі народились у його другому шлюбі, і матеріально підтримував до повноліття. У листі до Миколи Аркаса (26 жовтня 1908 р.) він писав: "Та оце в цім році

скінчив політехнікум син мій від артистки Квітки, скінчив кандидатом по 1-му розряду по економічеським наукам; содержував я його від 2-х літ до 22-х, допомагав по 300 крб. на рік. Тепер роблю йому протекцію" (Кропивницький, 1960, с. 546–547).

Із майбутньою другою дружиною Надією Гладущенко М. Кропивницький познайомився під час гастролей його трупи взимку 1886–1887 рр. в Петербурзі. Вінчання відбулося у травні 1887 р. в Новочеркаську. "На весіллі серед бояр, – зазначає син митця, – були артисти Микола Карпович Садовський і диригент Матвій Тимофійович Васильєв" (Кропивницький, 1968, с. 115). Також Володимир Кропивницький згадує курйоз: священник раптом зажадав довідки про останнє говіння, якої в його батька не було. На щирі відповідь, що він не сповідався років десять через постійні переїзди та репетиції, священник обурився, але все ж дозволив вінчання, наклавши епітимію – сотню поклонів перед вітарем. Драматург, звісно, змушений був підкоритися "вимозі суворого ієрея" (Кропивницький, 1968, с. 115).

М. Кропивницькому тоді було сорок сім років, а його обраниці двадцять дев'ять. Надія походила зі Ставрополя. Закінчила гімназію із золотою медаллю, навчалася на Вищих медичних курсах у Петербурзі, служила в Миколаївському військовому шпиталі, працювала земською лікаркою в Псковській губернії. Там її пов'язували стосунки з морським лікарем Петром Савченком – талановитим ученим, учасником кругосвітньої подорожі на судні "Гайдамак" і автором атласу отруйних риб. Шлюб вони не зареєстрували, бо Савченко був "принциповим противником" церковного вінчання. Союз припинився трагічно: поїхавши лікуватися до Ялти, Савченко несподівано помер. Надія на той час уже жила в Петербурзі з маленькою донечкою Марійкою, яка невдовзі також померла.

Значна частина життя (1890–1910) другої дружини Марка Кропивницького минула на Харківщині в їхньому сімейному обійсті на хуторі Затишок. Тут вона виховувала їхніх трьох спільних дітей (Олександру, Володимира й Ольгу) і разом із чоловіком контролювала їхню освіту, організовувала підготовку до навчання в Харкові і Петербурзі, возила старшу доньку на студії до Франції й Італії. Паралельно Надія продовжувала

медичну практику (лікувала місцевих селян), переважно на волонтерських засадах. Життя на хуторі вона вважала своєрідним засланням, а тому після смерті чоловіка (1910) переїхала до Харкова, а 1912 р. разом із найменшою донькою, яка саме тоді закінчила Харківську жіночу гімназію – до Петербурга, де спочатку в одному з приватних театральних училищ, а потім на юридичному факультеті Петербурзького університету навчався її син Володимир (найстарша донька Олександра в цей час мешкала в Римі і виступала там як солістка театру "Констанца"). Життя Надії скінчилося 1920 р. в Ялті, куди вона потрапила разом з Ольгою та її нареченим – білогвардійським офіцером.

Дискусія і висновки

Тема "Жінки в житті Марка Кропивницького" є вельми цікавою та водночас об'ємною. Упродовж життя митець мав стосунки різного характеру з багатьма жінками. З огляду на великий масив матеріалу, наше дослідження зосереджене лише на найближчих до нього постатях – матері, мачусі, сестрі та тих жінках, з якими Кропивницького поєднували романтичні стосунки. Саме вони, на нашу думку, найбільшою мірою вплинули на формування його особистості, світогляд, творчий шлях, а інколи – й на зміст окремих його творів. Детальне вивчення цих стосунків сприяє повнішому розумінню життєвого й творчого шляху драматурга. Тема потребує подальших досліджень і має значний науковий потенціал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Кропивницький, В. М. (1968). *Із сімейної хроніки Марка Кропивницького: (Спогади про батька)*. Мистецтво.
- Кропивницький, М. Л. (1960). *Твори в 6-ти т.* Держлітвидав УРСР.
- Спогади про Марка Кропивницького* (1990). Збірник. Мистецтво.
- Хорунжий, Ю. (2006). "Садовський садить сад – з Марією і без": роман. *Дніпро*, (1–2), 6–57.

REFERENCES

- Kropyvnytskyi, V. M. (1968). From the family chronicle of Mark Kropyvnytskyi: (Memoirs of his father). *Mystetstvo* [in Ukrainian].
- Kropyvnytskyi, M. L. (1960). Works in 6 volumes. *Derzhlitvydav URSSR*. T. 6 [in Ukrainian].

Memories of Mark Kropyvnytskyi (1990). Collection. Mystetstvo [in Ukrainian].
Khorunzhyi, Yu. (2006). "Sadovsky plants a garden – with and without Mary":
novel. *Dnipro*, (1–2), 6–57 [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 03.12.25

Прорецензовано / Revised: 04.12.25

Схвалено до друку / Accepted: 22.12.25

Anatolii NOVYKOV, DSc (Philol.), Prof.

ORCID ID: 000-0001-5158-960X

e-mail: anatoliy14208@ukr.net

Hlukhiv National Pedagogical Oleksandr Dovzhenko University,
Hlukhiv, Ukraine

WOMEN IN THE LIFE OF MARK KROPYVNYTSKYI

The article explores the discourse of Mark Kropyvnytskyi's relationships with women, primarily with his family and loved ones. Among them are his mother, stepmother, first and second wives, as well as several other women, including Antonina Markovych, Maria Starytska, and others. It is noted that the playwright's mother, Kapitolina Ivanovna, was the illegitimate daughter of a young lady and an officer. This officer died in the war before she was born. Because of this, the girl was given to the family of a former serf, Ivan Dubrovinsky, for upbringing. It is noteworthy that the playwright had a tense relationship with his mother. This is due to the fact that in childhood she caused him serious psychological trauma by leaving the family for a hussar officer. It is emphasized that M. Kropyvnytskyi's stepmother, Yavdokha Petlyshenko, did not pay due attention to her husband's children, and their father was often absent due to official business. Therefore, little Marko and his sister often spent the night with one of the serfs. It is emphasized that M. Kropyvnytskyi's first wife, Oleksandra Vukotich, was ten years younger than him, had an attractive appearance, and gladly participated with him in amateur performances. However, their marriage was short-lived (1868–1880), as Alexandra died of diphtheria after twelve years of marriage, leaving her forty-year-old husband with two young children. It is emphasized that the artist's next possible chosen one could be a twenty-six-year-old woman from Poltava, Antonina Markovich. Their romance developed mainly in the format of correspondence over a period of three months – from October 1880 to January 1881. Rumors were already circulating about their imminent marriage, but for unknown reasons this did not happen. It is also noted that in the summer of 1883, M. Kropyvnytskyi had a short-lived affair with seventeen-year-old Maria, the eldest daughter of Mykhailo Starytskyi. However, the relationship did not work out, probably due to the refusal of her father, who did not want his young daughter to link her fate with a much older man. The article notes that M. Kropyvnytskyi's second wife was the twenty-nine-year-old doctor Nadiya Gladushchenko, whom he met in 1887 during his troupe's tour in St. Petersburg.

Almost all of her married life with the playwright was spent in the Kharkiv region, on her husband's estate on the Zatyshok farm, where Nadiya's main occupations were raising children and practicing medicine, mostly on a volunteer basis. The conclusions summarize that information about the women with whom M. Kropyvnytskyi had contact helps to form a more holistic picture of him as a person and an artist.

Keywords: *mother, stepmother, Oleksandra Vukotich, Antonina Markovich, Maria Starytska, second wife.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.